

InfoGozd - Skrbno z gozdom

Št. 4, letnik 2 (2021)

Naslov

InfoGOZD – Skrbno z gozdom

Datum objave spletne publikacije

28. april 2021

Založnik

Gozdarski inštitut Slovenije,
Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko, Večna pot 2, 1000 Ljubljana
Telefon: +386 (0)1 200 78 17

Odgovorni urednik

Matevž Triplat

Odgovorna oseba

dr. Nike Krajnc

Tehnični urednik

Mirko Baša, Jaša Saražin, Urban Žitko

ISSN številka

2738-5035

<https://wcm.gozdis.si/>

Vsebina

Žagarska industrija v Sloveniji in Evropi	4
Analiza delovanja Zveze lastnikov gozdov Slovenije s ciljem njenega izboljšanja - ali obstajajo možnosti za vzpostavitev novih poslovnih modelov sodelovanja s člani?	6
Nezgode v kmetijstvu in gozdarstvu v letu 2020	9
Cene gozdarskih storitev v Sloveniji - marec 2021	13
Nezgode pri delu v gozdu ter predpisi o varnosti in zdravju pri delu	17
Posek lesa lani za 20 % nižji kot v letu 2019	23

Žagarska industrija v Sloveniji in Evropi

dr. Nike Krajnc, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
uni.dipl.ing.gozd. Špela Ščap, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
dr. Peter Prislán, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko

Objavljeno na spletu 06.04.2021

Na Gozdarskem inštitutu Slovenije smo v letu 2020 opravili obsežno zbiranje podatkov o stanju žagarskih obratov v Sloveniji. V nadaljevanju predstavljamo nekaj podatkov zbranih z anketnim vprašalnikom med žagarskimi obrati in povzemamo nekaj podatkov o stanju žagarske industrije v Evropski uniji, kot jih navaja INDUFOR (december 2020).

V raziskavi žagarskih obratov, ki smo jo opravili v letu 2020 smo evidentirali 331 podjetij, ki se ukvarja z žagarsko dejavnostjo, ocenjujemo pa, da je takšnih podjetij okrog 520. Podjetja, ki so nam poročala

podatke o količinah razžaganega lesa so v letu proizvedla 633.894 m³ različnih žagarskih proizvodov, kar predstavlja 67 % glede na uradne podatke, ki jih na letni ravni objavlja statistična zbirka Faostat (UNECE, 2020). Za natančnejše analize trenda proizvodnje žaganega lesa v Sloveniji bi bilo smiselno takšno raziskavo redno in periodično ponavljati.

Proizvodnja žaganega lesa v Evropi raste zadnjih deset let in je leta 2019 dosegla 105 milijonov m³. Glavne države proizvajalke žaganega lesa v EU so bile Nemčija, Švedska, Finska in Avstrija, s približno 60 % celotne proizvodnje.

Med največjimi žagarskimi podjetji v Evropi so: Stora Enso, Binderholz (vključno s Klenkom Holzom), Pfeifer Holz, SCA, Moelven, Södra, Mayr-Melnhof, Metsä, HS, Rettenmeier, Setra in Vida / Canfor. Leta 2019 so omenjena podjetja predstavljala več kot 25 % trga z žaganim lesom v EU. Stora Enso je največja s skupno 18 žagami (dve od njih sta v Rusiji), ki so leta 2019 proizvedle skoraj 5 milijonov m³ žaganega lesa. Največja posamezna žaga je Ziegler s sedežem v Nemčiji s skupno proizvedenih 1,2 milijona m³ žaganega lesa (2019).

V Sloveniji prevladujejo žagarski obrati, ki proizvedejo manj kot 5.000 m³ žaganega lesa letno, smo pa evidentirali tudi osem podjetij, ki so v letu 2019 proizvedla več kot 20.000 m³ žaganega lesa.

Skupna zmogljivost obratov, ki so sodelovali v lanski raziskavi slovenske žagarske industrije znaša 2.353.552 m³ razžagane hlodovine letno, vendar na to vprašanje niso odgovorila vsa sodelujoča podjetja. Raziskava opravljena v letu 2014, ko smo poizvedovali predvsem o tehnološki opremljenosti žagarskih obratov, je pokazala, da se opremljenost žagarskih obratov izboljšuje zato sklepamo, da se večajo tudi kapacitete.

Po napovedih posameznih investitorjev, naj bi se kapacitete žagarske industrije v Evropi v naslednjih letih povečale za 4,5 milijonov m³. O največji investiciji na Finskem smo že pisali, druga največja investicija pa je predvidena v Juodeliai v Litvi (UAB).

Letna poraba žaganega lesa je v EU stalno rasla in je leta 2019 dosegla 85 milijonov m³. V začetku leta 2020 pa se je ta trend ustavil in spremenil zaradi izbruha virusa COVID-19. Po napovedih naj bi se celotna poraba žaganega lesa v letu 2020 približno 80 milijonov m³, proizvodnja pa naj ne bi presegla 100 milijonov m³. Kljub velikemu upadu v prvi polovici leta 2020 je trg konec poletja 2020 presenetljivo hitro pridobil zagon in pokazal znake okrevanja, ki ga je vodil porast trga "naredi si sam" in posledično povečano povpraševanje po gradbenih materialih.

Ker nas je zanimal vpliv epidemije COVID-19 na delovanje žagarskega obrata v času prvega vala epidemije v Sloveniji, smo okviru omenjene raziskave anketirance povprašali tudi o tem. Večina (64 %) anketirancev je odgovorilo, da so ukrepi zaradi razglasitve epidemije vplivali na poslovanje, ostalih 36 % podjetij vpliva ni zaznalo. Med podjetij, ki so občutili posledice epidemije COVID-19 prevladujejo tista (skupaj skoraj 70 %), ki se jim je proizvodnja zmanjšala za 20 % do 40 %. Po zbranih podatkih, se je proizvodnja žaganega lesa iglavcev v prvem valu epidemije zmanjšala v povprečju za 25 %, proizvodnja žaganega lesa listavcev pa se je v enakem obdobju zmanjšala za povprečno 29 %. Pri skoraj 20 % vprašanih se je odkup lesa zmanjšal za več kot 80 %. Padec prodaje na domačih in tujih trgih največkrat znašal do 20 %. Več kot četrtina podjetij je beležila tudi nad 80 % padec prodaje na tujih trgih.

Analiza delovanja Zveze lastnikov gozdov Slovenije s ciljem njenega izboljšanja - ali obstajajo možnosti za vzpostavitev novih poslovnih modelov sodelovanja s člani?

Kaja Plevnik, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
dr. Špela Pezdevšek Malovrh, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in
obnovljive gozdne vire

Objavljeno na spletu 06.04.2021

Zveza lastnikov gozdov Slovenije (ZLGS) je prostovoljna organizacija, ustanovljena leta 2006 v skladu z Zakonom o društvih (Zakon o društvih, 2006) in povezuje 24 aktivnih oblik povezovanja na lokalnem nivoju. ZLGS se od ustanovitve dalje srečuje s problemom nestalnosti financiranja ter problemom profesionalizacije dela, saj nima redno zaposlenega kadra. Posledično je njeno delovanje omejeno zgolj na posamezne naloge opredeljene v Statutu ZLGS, med katerimi je najpomembnejša zastopanje interesov zasebnih lastnikov gozdov pri sprejemanju z gozdom povezane zakonodaje. V cilju izboljšanja delovanja ZLGS ter zagotavljanja gospodarskih koristi za njene člane smo želeli analizirati pripravljenost članov za poslovno sodelovanje z ZLGS, s ciljem vzpostavitve novih poslovnih modelov.

Za pridobitev informacij o trenutnem delovanju ZLGS, možnostih za začetek poslovnega sodelovanja med ZLGS in njenimi člani ter vzpostavitve novih poslovnih modelov smo v letu 2019 opravili poglobljene osebne intervjuje s predsedniki/predstavniki oblik povezovanja zasebnih lastnikov gozdov, ki so člani ZLGS. Kratek intervju o delovanju ZLGS smo opravili tudi s trenutnim predsednikom ZLGS.

Člani ZLGS so v splošnem zadovoljni z njenim delom, vendar pa opažajo pomanjkljivosti, ki so povezane z neizpolnjevanjem vseh zastavljenih nalog v Statutu. Hkrati predlagajo možnosti za izboljšave, predvsem v smeri poslovnega delovanja ZLGS. Člani so predlagali, da bi ZLGS morala v prihodnje več časa nameniti področju, ki je povezan s socialnimi vidiki povezovanja (druženje, izobraževanje), ter poslovnemu sodelovanju v smislu skupne prodaje gozdno lesnih sortimentov (GLS), saj je tovrstna prodaja GLS na lokalni ravni, kjer delujejo oblike povezovanja zasebnih lastnikov gozdov, redka. Podporo pri koordinirani oziroma skupni prodaji GLS nudi le slaba tretjina oblik

povezovanja zasebnih lastnikov gozdov na lokalnem nivoju.

Zato ne preseneča, da kar 91,7 % članov ZLGS izkazuje interes za poslovno sodelovanje v smeri skupnega iskanja izvajalcev del v gozdovih ter koordinirane oziroma skupne prodaje GLS. Visoka stopnja pripravljenosti za poslovno sodelovanje znotraj oblik povezovanja zasebnih lastnikov gozdov na lokalnem nivoju je bila pričakovana tudi zato, ker so bile oblike povezovanja prvovrstno ustanovljene prav s tem namenom, vendar pa se je skozi več letno delovanje izkazalo, da oblikam povezovanja na lokalnem nivoju za uresničevanje teh nalog primanjkuje predvsem finančnih, materialnih, človeških in časovnih virov. Na tem mestu se pojavlja torej priložnost, da ZLGS kot krovna organizacija začne delati v smeri poslovnega povezovanja pri prodaji GLS, ob pogoju, da se zagotovijo ustrezni finančni in kadrovski viri za njeno delovanje.

Članom ZLGS se zdi najprimernejši poslovni model prodaje GLS koordinirana prodaja GLS. Po njihovem mnenju bi pri koordinirani prodaji ZLGS zgolj organizirala prodajo GLS, tako da najde odkupovalca GLS in z njim podpiše dolgoročno pogodbo in se dogovori za cene, plačilne pogoje ter koordinira prodajo. Finančni tokovi med zasebnim lastnikom gozda in odkupovalcem pa so ločeni za vsak sklenjeni posel posebej. Financiranje koordinirane prodaje bi bilo po mnenju članov ZLGS najbolj smiselno v obliki deleža od vsakega prodanega m³ GLS (povprečno so pripravljeni plačati 3,3 % od prodajne cene GLS).

Za začetek vzpostavitve novega poslovnega modela koordinirane prodaje je potrebna promocija koordinirane prodaje med zasebnimi lastniki gozdov, zagotovitev kadra za delo na koordinirani prodaji, vzpostavitev vezi med deležniki (ponudniki in odkupovalci GLS) in pilotni poskus izvedbe poslovnega modela (s ciljem ugotoviti, kje so možnosti za izboljšave v predlaganem poslovnem modelu).

Več o poslovnem sodelovanju ter poslovnem modelu koordinirane prodaje GLS si lahko preberete v članku: PLEVNIK, Kaja, PEZDEVŠEK MALOVRH, Špela. 2021. Analiza delovanja Zveze lastnikov gozdov Slovenije s ciljem njenega izboljšanja - ali obstajajo možnosti za vzpostavitev novih poslovnih modelov sodelovanja s člani?. Acta Silvae et Ligni, 124, str. 13-28, [POVEZAVA DO ČLANKA](#)

Nezgode v kmetijstvu in gozdarstvu v letu 2020

mag. Marjan Dolenšek, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko

Objavljeno na spletu 09.04.2021

Tudi minulo leto 2020 je bilo na področju varnosti in zdravja pri delu v Sloveniji nekoliko nanj slabo kot v preteklem letu. Pri delu v kmetijstvu in gozdarstvu umrlo skupaj 15 ljudi, veliko je bilo tudi poškodovanih. Iz podatkov, ki jih na osnovni svojega delovanja pripravi Policija in iz podatkov, ki jih na osnovi objav o intervencijah pripravi Uprava RS za zaščito in reševanje zbira Zavod za gozdove Slovenije, smo pripravil pregled statistike za preteklo leto in nekaj primerjav z letom 2019. Lani je umrlo 8 ljudi manj kot v letu 2019 in dva manj kot v letu 2017, ko je bilo najmanj umrlih v zadnjih 10 letih in tudi najmanj od leta 1981, ko so znani podatki.

Mrtvi pri nezgodah pri delu v letih od 1981 do 2020. Število se stalno zmanjšuje, a od vizije 0, to je nič mrtvih in nič hudo poškodovanih, smo še daleč.

Nezgode pri delu s traktorjem drugimi kmetijskimi stroji

Pri uporabi traktorjev in drugih kmetijskih strojev se nezgode dogajajo tako v cestnem prometu, ki jih Policija obravnava kot prometne nesreče, kot pri delu izven cest, ki jih Policija obravnava kot delovne nezgode. Delovnih nezgod s traktorji in kmetijskimi stroji, pri obravnavi katerih je sodelovala Policija, je bilo lani 63, kar 4 manj kot v letu 2019. Občutno manj je bilo delovnih nesreč vezanih neposredno na traktor, teh je bilo 34, leto pred tem pa 53, občutno več pa je bilo delovnih nesreč vezanih na druge delovne stroje (traktorske priključne stroje, druge stroje in naprave). Lani jih je bilo 29, leto pred tem pa 14. Hudo se je poškodovalo 22 oseb, lažje pa 25. Z veliko verjetnostjo lahko sklepamo, da je bilo nezgod z lažjimi poškodbami še veliko več, a niso prišle v policijsko obravnavo. Največ nezgod s traktorjem se je zgodilo zaradi zdrsa in prevrnitve in sicer 17, kar je nekaj več kot polovica vseh. Pri tem je umrlo 6 oseb, oz. ena manj kot v letu 2019. Udeleženci pri delovnih nezgodah s traktorji in drugimi kmetijskimi stroji so bili v veliki moški in sicer ji je bilo 59, štiri pa so bile ženske. V oči bode tudi podatek, da je bilo kar 65 odstotkov udeležencev starejših od 54 let, oz. 41 odstotkov nad 64 let.

Prometne nezgode s traktorji

V 139 prometnih nesrečah so bili lani udeleženi traktorji, kar je za 7 nesreč oz. 5 odstotkov manj kot leto prej. En udeleženec je umrl (leto pred tem dva), 5 jih je bilo težko poškodovanih, 15 je lažje, brez poškodb pa jo je odneslo 118 udeležencev. Največ nesreč se je zgodilo v juliju in sicer 23. Število lani mrtvih v prometnih nezgodah s traktorju je pod povprečjem zadnjih 10 let, ki sicer znaša 1,9 mrtvega na leto.

Veliko nezgod s traktorji in drugimi kmetijskimi ali gozdarskimi stroji zgodi zaradi neprevidnosti.

Nezgode pri delu v gozdu

Pri delu v gozdu se je v letu 2021 zgodilo 61 nezgod pri obravnavi katerih je sodelovala Policija. To je 2 nezgodi manj kot v letu 2019. Vsi udeleženi pri nezgodah v gozdu so bili moški. Po starosti sta bila 2 udeleženca v skupini od 18-24 let, v ostalih skupinah po deset let pa so bili udeleženci razporejeni enakomerno in sicer od 10 do 12 udeležencev. Zadnja skupina zajema udeležence od 64 let naprej, brez zgornje omejitve in v tej skupini je bilo 12 udeležencev. Le v eni nezgodi, ki jih je obravnavala

Policija, ni bilo poškodovanca.

Lansko leto je pri delu v gozdu umrl en človek manj kot v letu 2019, težko poškodovanih pa je bilo 7 več. Podrobneje smo analizirali 45 nezdod, za katere smo imeli na razpolago tudi podrobnejše podatke, ki so jih zbrali revirni gozdarji Zavoda za gozdove Slovenije. V teh so zajete vse težje in smrtne nezdode, ki jih je obravnavala tudi Policija, ne pa tudi vse lažje. Tako v nadaljevanju obravnavamo 6 smrtnih nezdod, 35 s težjimi posledicami in 4 z lažjimi (Policija je sodelovala pri obravnavi skupaj 24 nezdodah z lažjimi posledicami). Štiri smrtne nezdode so se zgodile pri sečnji, po ena pa pri mehaniziranem spravilu in pri nakladanju hlodov. Pri štirih umrlih je bila vzrok smrti poškodba glave, pri dveh pa trupa. Dva umrla sta imela opravljeno nacionalno poklicno kvalifikacijo (NPK), a eden od teh dveh ni uporabljal osebne varovalne opreme (OVO). Ostali štirje umrli niso imeli opravljenega usposabljanja, sta pa dva uporabljala osebno varovalo opremo. Od 35 težje poškodovanih se jih 18 ni udeležilo usposabljanja (10 jih je uporabljalo OVO, 8 pa ne), 8 jih je opravilo tečaj varnega dela po programu Zavoda za gozdove Slovenije (6 jih uporabljalo OVO, 2 pa ne), 6 pa jih je imelo opravljeno NPK za sekača in vsi so uporabljali OVO. Za tri težko poškodovane podatek o usposobljenosti ni znan, sta pa dva uporabljala OVO. Od 4 lažje poškodovanih, za katere imamo podrobnejše podatke, sta se dva udeležila usposabljanja po programu Zavoda za gozdove, vsi pa so uporabljali OVO. Naj ponovimo, da je Policija sicer obravnavala skupaj 24 nezdod pri delu v gozdu, z veliko verjetnostjo pa lahko sklepamo, da je bilo nezdod z lažjimi poškodbami še več, a niso prišle v policijsko obravnavo.

Navedeni podatki jasno kažejo kako nevarno in kompleksno je delo v gozdu, saj sta umrla tudi dva človeka z usposobljenostjo (opravljen NPK), a eden ni uporabljal OVO, prav tako pa tudi ne dva težje poškodovana z opravljenim usposabljanjem po programu Zavoda za gozdove. To in veliko število poškodovanih brez usposobljenosti (in brez uporabe OVO), kaže na neustrezno zavedanje nevarnosti, ko pa se v gozdu doda še neustrezno ravnanje, je nezdoda tu. Policija je skoraj v polovici primerov nezdod (46,5 %) kot vzrok nezdode opredelila nepazljivost.

Manjkajoča usposobljenost, neuporaba osebne varovalne opreme in neustrezno ravnanje, so na splošno glavni vzroki za nezdode pri delu v gozdu.

Ostale nezdode v kmetijstvu in gozdarstvu

Dolgoletni podatki kažejo, da se v kmetijstvu in gozdarstvu v Sloveniji zgodi v povprečju še okoli 20 odstotkov nezdod s smrtnim izidom poleg navedenih s traktorji in pri delu v gozdu. To so nezdode z drugimi stroji, zastropitve, nezdode v zgradbah, pri delu z živalmi. Tako po tej metodologiji k lanskim 13 smrtnim nezdodam pri delu s traktorji in pri delu v gozdu prištejemo (zaokroženo) še 2 nezdodi in dobimo skupaj 15 nezdod s smrtnim izidom.

Smrtne nezgode pri reji živine so zelo redke, a vedno znova se zgodi kakšna. Je pa precej poškodb, večina jih ne pride v nobeno statistiko.

Nezgode v kmetijstvu in gozdarstvu in vse delovne nezgode v Sloveniji

Naredili primerjavo med vsemi nezgodami v Sloveniji in delovnimi nezgodami v kmetijstvu in gozdarstvu. Rezultati so zastrašujoči, posebej še pri smrtnih nezgodah. V grafu prikazani podatki povedo, da je bilo v letu 2018 in 2019 več smrtnih nezgod v kmetijstvu in gozdarstvu kot pri vseh zaposlenih v Sloveniji. Podatki se sicer delno prekrivajo, a to ne spremeni bistva. Podatkov za smrtne nezgode pri vseh zaposlenih za leto 2020 še ni, a tudi teh bo predvidoma manj kot v letu 2019. Za primerjavo dodajamo še podatke za umrle v prometnih nesrečah. Prikazano pove, da za varnost in zdravje pri delu v kmetijstvu in gozdarstvu še vedno naredimo premalo.

Cene gozdarskih storitev v Sloveniji - marec 2021

Darja Stare , mag. inž. gozd., Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko

Objavljeno na spletu 19.04.2021

V drugi polovici marca smo na Gozdarskem inštitutu Slovenije med izvajalci gozdarskih storitev izvedli zbiranje cen sečnje in spravila lesa, kjer ločimo sečnjo z motorno žago in traktorsko spravilo ter strojno sečnjo in spravilo, in prevoza lesa z gozdarsko transportno kompozicijo.

CENE SEČNJE IN SPRAVILA LESA

Podatke je posredovalo 16 poslovnih subjektov, ki se ukvarjajo s storitvami sečnje in spravila lesa. Med njimi sta 2 takšna, ki letno posekata in spravita do 3.000 m³ lesa, 10 izvajalcev (63 %) poseka in spravi med 3.000 in 10.000 m³ lesa na leto in 4 izvajalci, ki so za letni obseg opravljenih storitev

sečnje in spravila navedli nad 10.000 m³. Vse cene so podane v €/m³, brez DDV, prikazana je srednja vrednost (mediana) vseh posredovanih cen, ločeno po debelinskih razredih, načinu sečnje ter ugodnih in neugodnih delovnih razmerah. Več o metodologiji zbiranja cen gozdarskih storitev je dostopno na spletni strani WCM: <http://wcm.gozdis.si/cene-gozdarskih-storitev>.

V nadaljevanju predstavljamo aktualne cene sečnje z motorno žago in traktorskim spravilom lesa in aktualne cene strojne sečnje in spravila. Iz ankete smo ugotovili, da po mnenju izvajalcev gozdarskih storitev samo sečnja z motorno žago v povprečju predstavlja 44 % skupne cene storitve (torej sečnje in spravila), strojna sečnja pa v povprečju predstavlja 53 % skupne cene storitve.

Cena sečnje z motorno žago in traktorsko spravilo lesa

Srednja vrednost vseh posredovanih cen sečnje z motorno žago in traktorskega spravila za debelinski razred A (prsni premer 10-29 cm) v ugodnih delovnih razmerah znaša 20 €/m³ brez DDV (cena ostaja ista kot ob preteklem zbiranju podatkov v oktobru lansko leto); se pa cene gibajo od 17 do 22 €/m³. Cena za sečnjo v neugodnih delovnih razmerah znaša 24 €/m³ brez DDV (cena je 4 % višja kot jeseni lansko leto) in se giba od 18 do 30 €/m³. Cene sečnje in spravila lesa debelinskega razreda A v neugodnih delovnih razmerah predstavljajo najvišje cene za sečnjo, ki jih poročajo izvajalska podjetja.

Srednja vrednost vseh posredovanih cen sečnje z motorno žago in traktorskega spravila za debelinski razred B v ugodnih delovnih razmerah trenutno znaša 18 €/m³ brez DDV (cena ostaja ista kot ob preteklem zbiranju podatkov); se pa cene v povprečju gibajo od 11 do 20 €/m³. Cena za sečnjo v neugodnih delovnih razmerah pa trenutno znaša 21 €/m³ brez DDV (cena je 4 % nižja kot jeseni lansko leto), in se giba od 16 do 25 €/m³.

Srednja vrednost vseh posredovanih cen sečnje z motorno žago in traktorskega spravila za debelinski razred C v ugodnih delovnih razmerah trenutno znaša 17 €/m³ brez DDV (cena ostaja ista kot ob preteklem zbiranju podatkov); se pa cene gibajo od 10 do 22 €/m³. Cena za sečnjo v neugodnih delovnih razmerah pa znaša 20 €/m³ brez DDV (cena ostaja ista kot ob preteklem zbiranju podatkov), in se giba od 15 do 28 €/m³.

Slika 1: Srednja vrednost zbranih cen sečnje z motorno žago in traktorsko spravilo v €/m³ brez DDV po debelinskih razredih: A (od 10 do 30 cm), B (od 30 do 50 cm) in C (50 cm in več), ter ločeno za ugodne in neugodne delovne razmere.

Trenutno znaša srednja vrednost zbranih cen sečnje in spravila, gledano na vse cene ne glede na debelinski razred in delovne razmere, 20 €/m³ brez DDV in ostaja enaka kot oktobra lansko leto. Gledano za posamezne debelinske razrede ne glede na delovne razmere, pa so trenutne cene 1 €/m³ nižje za vse tri debelinske razrede.

Cena strojne sečnje in spravila lesa

Srednja vrednost zbranih cen strojne sečnje in spravila lesa, prav tako kot pri sečnji z motorno žago, dosega najvišje vrednosti v neugodnih delovnih razmerah in debelinskega razreda A. Razlika med ceno v ugodnih in neugodnih delovnih razmerah znaša do 3 €/m³.

Srednja vrednost vseh posredovanih cen strojne sečnje in spravila za debelinski razred A v ugodnih delovnih razmerah trenutno znaša 21 €/m³ brez DDV; se pa cene gibajo od 18 do 25 €/m³. Cena za sečnjo v neugodnih delovnih razmerah pa trenutno znaša 24 €/m³ brez DDV, in se giba od 19 do 30 €/m³.

Srednja vrednost vseh posredovanih cen strojne sečnje in spravila za debelinski razred B v ugodnih delovnih razmerah trenutno znaša 18 €/m³ brez DDV; se pa cene gibajo od 15 do 22 €/m³. Cena za sečnjo v neugodnih delovnih razmerah pa trenutno znaša 21 €/m³ brez DDV, in se giba od 16 do 26 €/m³.

Cena strojne sečnje in spravila za debelinski razred C v ugodnih delovnih razmerah trenutno znaša 19 €/m³ brez DDV; se pa cene gibajo od 19 do 20 €/m³. Cena za sečnjo v neugodnih delovnih razmerah pa trenutno znaša 22 €/m³ brez DDV, in se giba od 22 do 25 €/m³.

Slika 2: Srednja vrednost zbranih cen strojne sečnje in spravila v €/m³ brez DDV po debelinskih razredih: A (od 10 do 30 cm), B (od 30 do 50 cm) in C (50 cm in več), ter ločeno za ugodne in neugodne delovne razmere.

Trenutno znaša srednja vrednost zbranih cen strojne sečnje in spravila, gledano na vse cene ne glede na debelinski razred in delovne razmere, 21 €/m³ brez DDV in je 1 €/m³ nižja kot ob preteklem zbiranju podatkov v oktobru lanskega leta. Cena je 1 €/m³ višja kot v primeru sečnje z motorno žago.

CENE PREVOZA LESA

Podatke je posredovalo 16 podjetij, ki se ukvarjajo s storitvami transporta lesa. Sedem podjetij izvaja storitev samo v eni statistični regiji, ostala podjetja pa storitve izvajajo v več regijah: eno podjetje v dveh regijah, dve podjetji v treh regijah, po eno podjetje v štirih in sedmih regijah ter štiri podjetja v vseh statističnih regijah Slovenije. Vse cene so podane v €/m³, brez DDV, prikazana je srednja vrednost (mediana) vseh posredovanih cen, ločeno za prevoz iglavcev in listavcev ter po različnih razdaljah: 0-20 km, 20-50 km, 50-100 km ter prevoz na daljše razdalje (več kot 100 km). Več o metodologiji zbiranja cen gozdarskih storitev je dostopno na povezavi: <http://wcm.gozdis.si/cene-gozdarskih-storitev>.

V preglednici so podane cene prevoza lesa za ugodne razmere, ki so opredeljene z:

- urejeno skladišče (spravilo s forwarderjem ali z gozdarsko prikolico),
- enostavne terenske razmere ter
- manjši delež vožnje po gozdnih cestah.

Aktualne cene prevoza lesa za ugodne razmere (v €/m³ brez DDV):

V primeru neugodnih razmer za transport lesa bi se cene v povprečju povišale za 10 %; različni ponudniki storitve navajajo delež povišanja cene od 0 do 20 %. Neugodne razmere so opredeljene z neurejenim skladiščem (neporavnana čela, spravilo s traktorjem), zahtevnimi terenskimi razmerami (večji nakloni), večjim deležem prevoza po gozdnih cestah ter prevozom lesa različnih dimenzij.

Za prevoz na daljše razdalje (nad 100 km), kjer se uporabljajo vozila z majhno lastno maso (tara) – večinoma so to sedlasti vlačilci s polprikolico brez nakladalne naprave in tovornega platoja – znaša trenutna srednja vrednost vseh posredovanih cen 15 €/m³ (interval med 12 in 20 €) brez vključenega DDV-ja. Cena prevoza na daljše razdalje za iglavce in listavce ostaja enaka kot v preteklem zbiranju cen.

ZAHVALA

Zahvaljujemo se vsem podjetjem, ki so sodelovala z nami in nam posredovala cene preko spletne ankete.

Nezgode pri delu v gozdu ter predpisi o varnosti in zdravju pri delu

mag. Marjan Dolenšek, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko

Objavljeno na spletu 26.04.2021

Kmetijstvo in gozdarstvo spadata med tiste delovno intenzivne panoge, pri katerih še vedno posvečamo premalo pozornosti varnosti pri delu. Zato je gozdarstvo glede tveganja pri delu prav na vrhu in kmetijstvo zelo visoko. Slovenski gozdovi niso le naše največje zeleno bogastvo, pač pa tudi pobiralci najbolj krvavega davka. Posebej kritične so razmere v zasebnem sektorju, saj se z gozdnim in kmetijskim delom ne ukvarjajo le kmetje, ampak vsi, ki imajo interes, čas in zemljo oziroma gozd. Nezgode v zasebnem sektorju so zaradi nepopolnih evidenc predmet bolj ali manj dobrih ocen. Pri tem se lahko zanašamo na dokaj popolne podatke o smrtnih nezgodah iz policijskih poročil. Pri ostalih

težjih in lažjih poškodbah pa lahko zgolj ugibamo o njihovem obsegu in si pri tem pomagamo s primerjavami iz tujine. Zato se pri analizi nezgod omejujemo na tiste s smrtnim izidom.

Na področje normativnega urejanja varnosti in zdravja pri delu v kmetijstvu in gozdarstvu v širšem smislu in vključno s sankcijami za neizvajanje, se nanašajo različni predpisi. Najpomembnejši so prometni predpisi in posebni predpisi o varnosti in zdravja pri delu. Toda predpisi so le osnova, sicer bi bilo stanje v zadnjih letih boljše od dejanskega.

Okoli 63 odstotkov smrtnih nezgod v kmetijstvu se zgodi pri uporabi strojev, skupaj z gozdarstvom pa je ta delež še večji. Na osnovi podatkov držav z doslednejšo statistiko ocenjujemo, da v kmetijstvu in gozdarstvu znaša število ostalih nezgod (padci v zgradbah, poškodbe pri reji živali, zastrupitve itn.) vsaj 20% nezgod s kmetijsko in gozdarsko tehniko. Na enaki osnovi ocenjujemo, da se na vsako smrtno nezgodo zgodi še med 100 in 500 poškodb.

Vsaka posamezna smrt, do katere pride zaradi nezgode ali drugega vzroka, ki ni povezana s pričakovanim koncem človeškega življenja, je tragedija za posameznika in njegovo bližnjo okolico, saj velja, da človeško življenje nima cene. Poleg tega z vsako smrtjo nastanejo tudi stroški za odpravljanje posledic. Podobno velja tudi za težje in do določene mere lažje poškodbe pri delu in okvare zdravja. Te stroške nosijo svojci umrlega ali poškodovanega in družba v celoti. Z realnim poznavanjem vzrokov za nezgode in stroškov za odpravljanje posledic nesreč, je mogoče načrtovati bolj učinkovite ukrepe za njihovo preprečevanje.

Mrtvi pri nezgodah v kmetijstvu in gozdarstvu

Od leta 1981 do leta 2020 je v Sloveniji pri delu, povezanem s kmetijsko in gozdarsko tehniko, umrlo 1.469 oseb, oziroma povprečno 36,7 letno. Če k temu prištejemo še 20% ostalih nezgod (padci v zgradbah, poškodbe pri reji živali, zastrupitve), je v tem obdobju v kmetijstvu in gozdarstvu umrlo 1.746 oseb, oziroma povprečno 43,7 letno.

Mrtvi pri nezgodah v kmetijstvu in gozdarstvu od leta 1981 do 2020

Na sliki vidimo, da so v začetku obravnavanega obdobja prevladoval prometne nezgode s traktorji, ki so se kontinuirano zmanjševale. Prelomni sta bili leto 1984, ko je bilo uvedeno obvezno opremljanje novih traktorjev z varnostnimi kabinami ali loki in leto 1986, ko je obveznost zajela tudi rabljene traktorje. Lastniki so ustrezno opremili traktorje, ki jih uporabljajo na javnih cestah in so registrirani, vendar so bili manj dosledni pri opremljanju traktorjev, ki niso registrirani oziroma jih uporabljajo izven javnih cest. Zato se je število smrtnih nezgod s traktorji izven javnih cest (delovne nezgode s traktorji) zmanjševalo počasneje in v predzadnjem desetletju celo povečalo. Pretežni del teh nezgod se je zgodil s traktorji, ki niso bili opremljeni s kabinami ali loki in so pri prevračanju pokopali voznika pod sabo. Na nedoslednost pri opremljanju traktorjev s kabinami oziroma loki kaže tudi primerjava z Nemčijo in Avstrijo, ki sta podobno kot Slovenija uvedli obvezno opremljanje vseh traktorjev (tudi rabljenih) s kabinami ali loki. V Nemčiji je 10 let po uvedbi obveznega opremljanja na milijon prebivalcev umrlo 0,7 voznika traktorja, v Avstriji 4,8 v Sloveniji pa kar 16,8. Za izboljšanje stanja je

zakonodajalec z Zakonom o motornih vozil predpisal, da morajo biti od 1.7.2011 s kabinami oziroma loki opremljeni tudi tisti traktorji, ki se uporabljajo izven javnih cest in jih ni potrebno registrirati. S tem je bila dana možnost nadzora in izrekanja glob s strani policije in inšpekcijskih služb.

V obravnavanem obdobju je pri delu v gozdu v povprečju umrlo 12,4 ljudi na leto. Do leta 2001 je pri tem delu umrlo v povprečju 18 ljudi letno, v letih do 2010 pa razen v letu 2004, vedno manj kot 10. Od leta 2011 žal beležimo povečanje umrlih pri delu v gozdu – v povprečju 12,6 letno, od leta 2017 pa je stanje spet nekoliko boljše. V preglednici podrobneje prikazujemo podatke za zadnjih deset let. Vidimo, da sta v zadnjih letih najbolj problematična delo v gozdu in uporaba traktorjev izven cest. Prvo lahko pripišemo zlasti povečanemu številu ljudi, ki delajo v manjših lastnih gozdovih in niso ustrezno usposobljeni, opremljeni in nimajo ustreznih izkušenj. Poleg tega se dela lotevajo tudi zaradi večjega interesa za pripravo drv ali prodaje lesa in slabega ekonomskega položaja, na drugi strani pa zaradi odpravljanja posledic naravnih ujm, predvsem žleda. Del vzrokov lahko pripišemo tudi normativni neurejenosti pogojev nevarnega dela v gozdu, saj za veliko večino lastnikov gozdov ni predpisana nobena usposobljenost ali opremljenost z osebno varovalno opremo. Ta obveznost velja le za registrirane izvajalce del v gozdove in lastnike, ki so hkrati zavarovani kot kmetje, slednjih pa je le 9.000, Nasprotno, ocenjujemo, da vsaj občasno dela v gozdu med 50.000 in 60.000 lastnikov gozdov in njihovih družinskih članov. Drugo lahko pripišemo predvsem uporabi neregistriranih traktorjev brez lokov in kabin. Čeprav je opremljanje tudi teh traktorjev, ki se uporabljajo izven cest, z loki in kabinami predpisano od 1.7.2011, pa ocenjujemo, da je v uporabi še vedno med 10 in 20 tisoč takih smrtno nevarnih traktorjev.

Mrtvi pri nezgodah v kmetijstvu in gozdarstvu od leta 2011 do 2020

Primerjava števila mrtvih v kmetijstvu in gozdarstvu z izbranimi drugimi področji in ekonomske posledice

Da bi število mrtvih pri delu v kmetijstvu in gozdarstvu lahko uvrstili v širši družbeni okvir, smo izvedli primerjavo s številom mrtvih pri nezgodah vseh zaposlenih, nezgodah v prometu in s samomori. Za primerjavo smo izbrali leti 2018 in 2019, kar prikazujemo v preglednici. Od izbranih področij sta za družbo kot celoto že na prvi pogled najbolj problematična samomori in promet, a smrtnih žrtev v kmetijstvu in gozdarstvu je v povprečju več kot pri delovnih nezgodah med vsemi povprečno okoli 800.000 zaposlenimi v obravnavanih dveh letih. To kaže na veliko problematičnost nezgod v kmetijstvu in gozdarstvu.

Število mrtvih v izbranih vzročnih področjih

Družbenoekonomski stroški smrtnih nezgod v kmetijstvu in gozdarstvu

Pri nezgodah so v ospredju posledice za prizadetega udeleženca, sorodnike, prijatelje in jih praktično ne moremo ovrednotiti z denarjem. Vendar z vsako tovrstno smrtjo nastanejo veliki družbenoekonomski stroški. Ocenjevanje teh stroškov je najbolj razvito za prometne nezgode. Po študiji »Vrednotenje družbenoekonomskih stroškov prometnih nesreč na cestah« (Direkcija za ceste RS, 2014) so bili v letu 2012 stroški posledic enega mrtvega v prometu 1,6 mio €. Če enako vrednotimo posledice smrtnih nezgod v kmetijstvu in gozdarstvu, so le te v 35 letih obravnavanega obdobja znašale 2,6 mrd €, oziroma 2,2 mrd € pri smrtnih nezgodah s kmetijsko in gozdarsko tehniko. To skupaj znaša četrtno prihodkov letnega proračuna v letu 2016, ali povprečno 63,1 mio letno ali 0,73% prihodkov proračuna na leto. Če te stroške preračunamo v število novih traktorjev moči 74 kW (100 KM) s ceno 49.600 €, je to skupaj 44.516 traktorjev oziroma 1.272 povprečno letno. Od leta 2016 do leta 2015 je v povezavi s kmetijsko in gozdarsko tehniko umrlo 229 oseb, kar je pomenilo 366 mio € ali 7.387 novih traktorjev moči 74 kW. To številčno znaša 44,7% vseh prodanih traktorjev v tem istem obdobju, ko je bilo v Sloveniji prodanih 16.538 novih traktorjev (sicer različnih moči). Povedano ilustrira resnično velikost družbenoekonomskih stroškov posledic smrti, povezanih s kmetijsko in gozdarsko tehniko.

Vpliv sofinanciranja investicij v kmetijsko in gozdarsko tehniko na izboljšanje stanja

Vsak nov traktor in stroj, ki nadomestita starega, pomenita večjo varnost in zdravje pri delu in tako vpliva na zmanjšanje števila nezgod in družbenoekonomskih stroškov. V Sloveniji je bila povprečna starost traktorjev leta 2010 20,6 let; 5% je bilo mlajših od 5 let in 18% mlajših od 12 let. Žal stanje tudi danes ni bistveno boljše, zato so vlaganja javnih sredstev v sofinanciranje nakupa kmetijske in gozdarske tehnike upravičena. V javnosti je splošno razširjeno mnenje, da kmetije večino te tehnike kupijo s pomočjo sofinanciranja, kar ne drži. V programu razvoja podeželja v obdobju 2007 – 2013 je bilo iz javnih sredstev sofinancirano samo 13,8% kupljenih novih traktorjev. V ukrepih 122 (povečanje gospodarske vrednosti gozdov) in 121 (posodabljanje kmetijskih gospodarstev) je bilo namreč sofinanciran nakup 1.536 traktorjev, v istem obdobju pa je bilo kupljenih 11.500 novih traktorjev. Sklepamo lahko, da je podobno stanje tudi pri priključnih in delovnih strojih, vendar tega ne moremo potrditi s številkami, saj podatkov o prodaji teh strojev ni na voljo. Nova in varnejša tehnika pripomore k zmanjšanju pojavljanja nezgod, zato je njeno sofinanciranje iz javnih sredstev upravičeno, a je le tega veliko manj kot je prevladujoče mnenje v javnosti.

Glavni vzroki za slabo stanje

Glavni vzroki za nezgode s kmetijsko in gozdarsko tehniko so:

- podcenjevanje nevarnosti in neodgovorno ravnanje (neprevidnost, lahkomiselnost, neustrezno psihofizično stanje, utrujenost,...)
- precenjevanje sposobnosti,
- stara tehnika (starost traktorjev in drugih strojev) in slaba tehnična opremljenost le teh (smrtne nezgode s traktorji - prevrnitve: cca 75% primerov brez loka ali kabine - kotaljenje, pokop voznika),
- slaba usposobljenost za delo, saj nove tehnologije prinašajo nove nevarnosti (npr. 2 smrtni žrtvi z balirkami in 1 s sekalnikom),
- zanemarjanje uporabe osebne varovalne opreme,

- ujme in drugi neobičajni pogoji dela, za katere delavci niso usposobljeni in
- normativna neurejenost pogojev za delo nepoklicnih delavcev v gozdu.

Predpisi s področja varnosti in zdravja pri delu, ki se nanašajo na delo v gozdu

Krovni predpis, ki ureja to področje je Zakon o varnosti in zdravju pri delu. Konec leta 2011 je bil sprejet nov zakon, ki se sedaj ne uporablja. Prinesel je nekaj posodobitev in poenostavitev, ki pa ne pomenijo zmanjšanja varnosti in zdravja pri delu. Precej sprememb pa je prinesel za kmete, ki sami, oz. s svojimi družinskimi člani opravljajo delo na kmetijah. Tako lahko glede zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu ločimo tri skupine kmetij: delodajalce, samozaposlene in ostale.

Delodajalci - kmetije z zaposlenimi delavci

So kmetije, ki za potrebe osnovne kmetijske in gozdarske dejavnosti in/ali dopolnilne dejavnosti zaposlujejo delavce in s tem postanejo »klasični« delodajalci. Dolžnosti teh kmetij so enake kot dolžnosti pravnih oseb, ki opravljajo kmetijsko dejavnost. Sem spadajo tudi kmetije, ki kot delavce zaposlujejo svoje družinske člane in imajo le ti z nosilcem kmetijske dejavnosti (npr. enem od staršev) sklenjeno pogodbo o zaposlitvi, dobivajo plačo in so zavarovani kot delavci.

Pripraviti morajo izjavo o varnosti z oceno tveganja, zagotoviti morajo osebno varovalno opremo, periodične preglede sredstev za delo (strojev, opreme), preglede ter preskuse električnih in strelovodnih instalacij, ki jih lahko opravi pooblaščen organizacija, usposabljanje iz varnosti in zdravja pri delu, periodične preventivne zdravstveni preglede, ter vodenje evidenc, ki jih predpisuje zakon. Poenostavljeno rečeno novi zakon za to skupino ne prinaša večjih sprememb. Lahko pa novem delodajalcem, če je usposobljen v skladu z določili zakona, sam prevzame vodenje iz zagotavljanja varnosti pri delu in ne potrebuje zato strokovnega delavca ali storitve zunanjih izvajalcev.

Samozaposleni - pokojninsko in invalidsko zavarovani kot kmetje

So kmetije z nosilci dejavnosti, ki so v skladu s predpisi o pokojninskem in invalidskem zavarovanju zavarovani kot kmetje in ne zaposlujejo delavcev in v delovni proces ne vključuje drugih oseb, razen družinskih članov na kmetiji, v skladu s predpisi o kmetijstvu. Opravljajo osnovno kmetijsko in gozdarsko dejavnost in/ali dopolnilno dejavnost na kmetiji. To je skupina, ki je po prejšnjem zakonu spadala delodajalce in delavce v isti osebi (cca 8.000 kmetij v letu 2010), sedaj pa med samozaposlene. Samozaposlenim novi zakon olajšuje izvajanje določil zakona (ne potrebujejo dokazil o izvajanju usposobljenosti, zdravstvenih pregledov, strokovnega delavca, preskusov delovne opreme, preiskav škodljivosti v delovnem okolju, ...).

Po drugi strani pa samozaposleni sam nosi vso odgovornost za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu, saj mora sam oceniti tveganje in se odločiti za ustrezne ukrepe. Če ugotovi, da obstajajo nevarnosti za nezgode, poklicne bolezni in bolezni povezane z delom, mora izdelati pisno izjavo o varnosti z oceno tveganja in določiti ukrepe za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu. Zagotoviti morajo uporabo sredstev za delo in osebne varovalne opreme, ki ustreza tveganjem pri delu in predpisom. Sprejeti mora tudi ukrepe varstva pred požarom in prijavljati nezgode pri delu. Delo v kmetijstvu in gozdarstvu je med najbolj tveganimi, zato bo lahko le redko kdo ocenil, da zanj ni tveganja in mu ne bo potrebno sprejeti ustreznih ukrepov.

Ostali - kmetovalci v prostem času

Kmetije, ki opravljajo neko drugo dejavnost izven kmetijstva in gozdarstva, oziroma so zaposleni izven kmetije in na tej osnovi tudi zdravstveno in pokojninsko/invalidsko zavarovani, osnovno kmetijsko in gozdarsko dejavnost in/ali dopolnilno dejavnost pa opravljajo v svojem prostem času. Zakon o varnosti in zdravju pri delu jih ne zajema in zanje bodo zahteve za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu predpisane na osnovi predpisov s področja kmetijstva. Zakonska osnova zanje je v Zakonu v kmetijstvu že dolgo dana, sami izvedbeni predpisi so še v pripravi. Je pa to največja skupina - vsaj 50.000 do 60.000 kmetij, ki tudi dejansko kmetujejo in še veliko več lastnikov gozdov, ki vsaj občasno delajo v gozdu. In ravno v tej skupini se zgodi največ nezgod, zato so zahteve za varnost pri njihovem delu nujne, pa četudi ga opravljajo v svojem prostem času.

Nikoli zgoraj brez – kabina rešuje življenje!

Problematika nezgod v gozdarstvu se je v zadnjem desetletju močno zaostрила, vsako leto je pri delu v gozdu umrlo povprečno 12,6 ljudi.

V gozd se napotimo le ustrezno usposobljeni in opremljeni.

Posek lesa lani za 20 % nižji kot v letu 2019

uni.dipl.ing.gozd. Špela Ščap, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko

Objavljeno na spletu 28.04.2021

Po podatkih Zavoda za gozdove Slovenije (ZGS) je posek v letu 2020 znašal dobrih 4,23 milijonov m³, kar je 20 % manj kot v letu 2019. V strukturi poseka so z nekaj manj kot 2,38 milijoni m³ prevladovali iglavci, katerih posek se je sicer zmanjšal za 29 % v primerjavi z letom 2019. Posek listavcev pa se je lani zmanjšal za 5 % v primerjavi z letom prej in je znašal nekaj manj kot 1,86 milijonov m³. Nižji posek v lanskem letu je bil posledica predvsem manjšega obsega sanitarnih sečenj, saj je posek oslabilih/poškodovanih dreves zaradi naravnih motenj (kjer so všteti tudi podlubniki) prvič po letu 2013 znašal manj kot 2 milijona m³.

Mesečna dinamika sanitarne sečnje kaže, da je bilo v obdobju 2016–2020 največ te vrste sečnje

izvedene v mesecu decembru, vendar je glavni razlog povišanja količin v tem mesecu način zbiranja podatkov s strani ZGS. V zadnjih petih letih je bilo sicer (brez upoštevanja decembra) največ sanitarne sečnje izvedene v mesecih avgust, september in oktober. Lani pri mesečni dinamiki sanitarne sečnje izstopajo poletni in jesenski meseci, saj je bil na primer v obdobju julij do oktober v povprečju za 51 % manjši posek kot v povprečju enakih mesecev obdobja 2016–2019.

Slika 1: Mesečna dinamika sanitarne sečnje v slovenskih gozdovih v obdobju 2016 do 2020 (vir: Zavod za gozdove Slovenije – podatki o poseku, preračuni Gozdarski inštitut Slovenije)